

LUNDS
UNIVERSITET

Hedern finns mellan kvinnans ben

Tjejs och kvinnors utsatta position i det hedersdrabbade svenska samhället

Zuraiya Longdewa

Mänskliga Rättigheter
Höstterminen 2009

Handledare: Linde Lindkvist

Abstract

Violence in the name of honour is a quite new phenomenon in Sweden. The violence can be shown as threat, abuse, and harassment. Women happen to be the main victim in many of the cases of violence in the name of honour. My ground thesis in this paper is just about the question about gender and that women are more exposure to the violence in the name of honour than men. The purpose of this theoretical paper is to find the possible causes to the problem. To find these possible causes, I've chosen to use four different models of explanation. These explanation models are the socioeconomics, religious, cultural and the physical. I can by using these models find the basic ground that starts women's exposure for violence in the name of honour in Sweden.

It's not easy to find a general explanation for all the perpetrators, but some of the models can be used to describe some of the violence cases. The result showed that the feeling of powerlessness is one of the main elements in the explanation of the violence in the name of honour.

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning.....	3
1.1 Frågeställning och syfte.....	4
1.2 Avgränsning	4
1.3 Disposition.....	4
1.4 Metod och material	4
2 Hedersrelaterat våld.....	6
2.1 Heder - gammalt begrepp, ny uppmärksamhet	6
2.2 Heder leder till våld.....	7
2.3 Pojkar/män vs. flickor/kvinnor.....	9
2.4 Hederskultur	9
2.5 Sammanfattning.....	10
3 Förklaringsmodeller.....	11
3.1 Socioekonomiska förklaringsmodeller	11
3.1.1 Ny i landet och nya roller.....	11
3.1.2 Språk, arbete och klasstillhörighet.....	12
3.1.3 Avsaknad av välfärd.....	13
3.2 Religiösa förklaringsmodeller	14
3.2.2 Islam - hederns religion?	14
3.3 Kulturella förklaringsmodeller.....	15
3.3.1 Kulturvision	15
3.4 Psykologiska förklaringsmodeller.....	16
3.4.1 Barndomen	16
3.4.2 Aggression och rädsla.....	17
4 Diskussion.....	18
5 Sammanfattning och slutsats	21
Referenser.....	23
Litteratur.....	23
Elektroniska källor.....	23
Övrigt referensmaterial	23

1 Inledning

”Det är bättre om du dödar mig för jag kan inte leva såhär. Jag vill faktiskt dö!”
”Du kommer inte att dö!” skrek hennes pappa. ”Jag ska bryta dina armar och ben så att du blir handikappad och inte kan röra dig. Istället för att döda dig ska jag göra ditt liv eländigt!”¹

Tänk dig ett liv inlåst i ditt eget hem, ett liv där du har strikta regler gällande klädsel, vilka du får prata med och umgås med. Ett liv där du inte får vara kär i den person som ger dig fjärlar i magen, utan istället tvingas bli kär i en person du inte känner. Ett liv i ständig rädsla för dina egna familjemedlemmar som du älskar över allt annat i hela världen. Det här är inget liv någon väljer att leva, men ändå är det en verklighet för många. Väljer man att motsätta sig familjens hedersfyllda livssyn kan konsekvenserna bli långtgående. Ovanstående citat är ett exempel på hur ett sådant liv kan se ut. Hotet om det hemska våldet är vad Berin fick uppleva och höra av sin egen far efter att ha sett sin storasyster bli skjuten till döds av sin egen farbror. Mordet på hennes syster Pela är ett av de mest uppmärksammade fall i svensk historia. Ett mord som skedde i hederns namn. För många familjer är heder och respekt ett viktigt element i familje- respektive släktlivet. Män och kvinnor som lever i hederskulturer utsätts ständigt för hedersrelaterat våld från nära och kära. Våldet kan vara allt från hot, tvång och misshandel. I Sverige har vi haft många fall där hedersrelaterat våld varit den gemensamma komponenten och majoriteten av dessa har skett på tjejer och kvinnor. Det är en stor problematik då den svenska jämställdheten inte får visa sin rättvisa utdelning. Problemet har tagits på stort allvar av regeringen, men än idag pågår våldet i många hem och dagligen utsätts många tjejer och kvinnor för både misshandel, våldtäkt, hot, hot om våld och tvångsäktenskap. Vad är det med kvinnor som gör att de får en roll som offer? De blir oftast de som glöms bort och inte får utnyttja den jämställdhet och rättvisa samhället har att erbjuda. Dessutom kränks deras mänskliga rättigheter. Många väljer att inte dra nytta av dessa möjligheter och rättigheter utan istället förblir ett offer i ens egen familj. För att kunna ändra på problemet måste vi ta reda på vilka grundproblemen är som medför att detta könsförtryck inträffar. Heder eller inte heder. Det ska inte spela roll, ingen borde förtjäna ett liv som baseras på våld.

---

¹ Gungör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Varför mördar man sin dotter?*, s. 122

1.1 Frågeställning och syfte

Vad är det då som gör att tjejer och kvinnor är den mest utsatta gruppen inom hedersrelaterat våld? Min frågeställning i denna uppsats är; vilka förklaringar finns det för att det sker mer hedersrelaterade våld riktat mot tjejer och kvinnor och inte i lika stor utsträckning mot pojkar och män? För att kunna svara på denna fråga har jag valt att ställa underfrågor som kan komma att hjälpa mig att svara på huvudfrågan.

Dessa frågor är;

Om religionen kan ha spelat roll i att kvinnan har haft en större offerroll?

Vilka sociala aspekter kan ha spelat in?

Om tankesätten endast sitter hos männen eller om kvinnor också kan vara förövarna?

Syftet med uppsatsen är att lyfta fram frågan till debatt. Att kunna påvisa att det är en viktig fråga att arbeta med och även att fokusera på för att kunna motarbeta fenomenet. Initiativ till en förbättring har implementerats, men mycket mer måste göras.

1.2 Avgränsning

Eftersom denna uppsats syftar till att förklara familjernas reaktion i det nya landet och vi befinner oss i Sverige. Jag har i min uppsats valt att endast titta på situationen i Sverige. Det är mycket som skulle kunna vara orsaken till folks olika beteenden inom hedersrelaterat våld, men här har jag valt att endast ta med ett visst antal förklaringsmodeller som bör ha stor förklaringskraft för frågeställningen. Undersökt litteratur och de fall som diskuterats behandlar hedersvåld som sker i familjer som ursprungligen härstammar från Mellanöstern.

1.3 Disposition

Denna uppsats börjar med att jag börjar med att ge en introduktion i begreppet heder och hur det senare har utvecklats på grund av begreppstolkningar. Därefter presenteras definitionen av hedersrelaterat våld. Senare i arbetet tar jag upp olika förklaringsmodeller som ger olika möjligheter till svar på min frågeställning. Vidare diskuteras konsekvenserna och egna reflektioner förs in i materialet. Arbetet avslutas med en sammanfattning och slutsats.

1.4 Metod och material

Mitt material har bestått av litteratur, internetjänstsidor samt rapporter som givits ut i samband med arbete inom hedersrelaterat våld. Min uppfattning efter att ha tagit del av mitt material är att kvinnor är de som blir mest utsatta av hedersrelaterat våld i Sverige. Materialen som redovisats har mestadels fokuserat på kvinnor som offer. Min uppfattning och teori verkade ha en bra

knytning med litteraturens information. En viss del av bekräftelsen fanns i en rapport genomförd av socialstyrelsen från 2007. Under år 2006 har det lagts ner mycket arbete inom hedersrelaterat våld hos socialstyrelsen. Flera regeringsuppdrag har sedan dess avklarats och kunskapen om hedersrelaterat våld har ökat. I ett av uppdragen som genomfördes tillsammans med länsstyrelserna genomfördes en enkätundervisning om gymnasieelever från årskurs 2 och deras syn på deras frihet och att själva få styra och ställa över sina liv. Detta för att kunna få en inblick i ungdomarnas situation inom familjelivet. Enkätundersökningen genomfördes på totalt 5 238 elever från 98 olika skolor och delades könsmässigt upp för att kunna få en kännedom om genusbaserade skillnader. Ungdomarnas svar speglar 113 000 ungdomar i årskurs 2, 54 000 flickor och 59 000 pojkar. Resultaten måste tolkas försiktigt eftersom 50 procent faller undan i undersökningen. Man använde de resultat som gick att få ihop och fick en liten översyn på ungdomar och deras liv som visade sig vara väldigt skrämmande och oacceptabla. Resultatet visade att tjejerna upplevde en mer begränsad frihet gentemot pojkarna, och detta speciellt gällande umgänge med det andra könet. Fem procent av flickorna upplevde en begränsning i att själva få välja livspartner medan siffrorna låg på tre procent för pojkarna. 60 procent av dessa flickor som känner en begränsad frihet har fått utstå våld, hot eller andra kränkande behandlingar av sina egna föräldrar eller andra vuxna familjemedlemmar.² Rapporten bekräftar att fler tjejer blir mer utsatta för frihetsberövning än pojkar. Och med detta i åtanke försökte jag finna rimliga orsaksförklaringar till fenomenet.

Jag började arbetet med att definiera begreppet heder och hedersrelaterat våld. Därefter kopplade jag begreppen till olika förklaringsmodeller som kan komma att ge en bättre förståelse i det hedersrelaterade våldets bevekelsegrunder. För att kunna hitta förklaringar till uppkomsten av hedersvåldet valde jag att med egna läserfarenheter skapa olika förklaringsmodeller som skulle hjälpa mig på traven till att hitta dessa orsaksförklaringar. I detta arbete gick jag igenom en rad skriftliga texter där rimliga förklaringar till våldsbrotten beskrivs. Två av de mest centrala texter som jag har använt mig av är *Varför mördar man sin dotter* av Emre Güngör och Nima Dervish och *Från tvångsäktenskap till balkongmord* av Stefan Koch. Dessa två uppmärksammar bevekelsegrunderna till hedersrelaterat våld. Dessa två böcker har kunnat ge båda sidorna av diskussionen, dels för att kunna ta sänder på fördomar och dels för att få ett nytt perspektiv inom ämnet. I övrig litteratur fann jag många historier om drabbade kvinnor som vågat sig ut och berättat sina hedersdrabbade livshistorier och som senare dokumenterats i skrifter som jag gick igenom. Efter detta granskade jag historierna och sammankopplade dessa för att finna olika förklaringar till våldet. De fyra förklaringsmodellerna som bildades är de socioekonomiska-, religiösa-, kulturella- och de psykologiska. Förklaringsmodellerna anses vara de mest vedertagna som kan stå som förklaring till de fall som skett. Pela och Fadime-morden har varit ledande exempel på förklaringsmodellernas rimlighet. Beslutet för de sex olika förklaringsmodellerna blev sedan ett val som utfördes självständigt. Genom dessa förklaringsmodeller har jag kunnat teoretisera och få en klargörelse i min frågeställning.

---

² Socialstyrelsens rapport: *Frihet och ansvar. En undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själva bestämma över sina liv*. 2007 s.9-11

2 Hedersrelaterat våld

Våld på olika sätt som förekommer i hederns namn sker i många hem världen över. På senare år sker våldet även i de svenska hemmen. Många familjer med starkt patriarkalt tänkande är villiga att göra det mesta för att kunna upprätthålla sin heder, detta innebär även att mord kan ses som en lösning. Följande kapitel kommer att ge en inblick i begreppen heder, hedersvåld, hederskultur, och hedersmord. Min avsikt är även att framföra pojkarnas och männens samt flickornas och kvinnornas positioner inom det hedersdrabbade svenska samhället.

2.1 Heder – gammalt begrepp, ny uppmärksamhet

Det är komplicerat att få en generell bild på hedersbegreppets innebörd. Detta på grund av dess olika tolkningar världen över och begreppets förändring genom tiden. Heder har sedan länge varit ett positivt laddat begrepp i de avhandlade. Männen gjorde allt i sin lag för att hålla hans egen heder, men framför allt familjens heder uppe. Mannen stod som familjens ansikte utåt. På senare tid har hedersbegreppet istället övergått till ett negativt användningsområde.

Hedersbegreppet är inte kopplat till en speciell religion eller ett speciellt land. Olika kulturer, geografiska områden, samhällen och dess olika folkgrupper drar sina egna tolkningar och innehar sina egna normer för begreppet. Kvinnans kyskhet anses vara en viktig hedersnorm i de allra flesta kulturer, men har varierat i vikt över tid. Som konstaterats av många forskare är att denna normsyn inte endast sker i områden som Nordafrika och i Mellanöstern utan även i det europeiska medelhavsområdet.³ Denna normsyn har även nu kommit till Sverige bland många starkt patriarkala familjer.

För att kunna upprätta sin heder krävs ett medlemskap i en grupp. Detta kan vara allt från familj, släkt, samhälle osv. där alla innehar en liknande bakgrund. Varenda individ inom en grupp förfogar över en viss måtta av heder och denna heder måste bevaras för att kunna hålla gruppens heder välmående. Vilka prestationer som är vanhedrande bestäms inte av individen i sig utan beslutet avgörs av gruppen kollektivt. För att kunna hålla hedern krävs att man följer vissa regler, hederskodexen, som gruppen och samhället genererat. Reglerna ser olika ut beroende på individens kön, sexualitet, ålder och socialgrupp.⁴ Dessa regler kan dock vid många tillfällen brytas och hedern blir som en konsekvens vanärad. Detta kan hända genom en individs upprepade skamliga uppförande eller genom en enda handling som anses vanhedrande av

---

³ Se ><http://www2.amnesty.se/krg.nsf/Webbdokument/403DCE9E4381FEDDC1256C94003F3849>, senast besökt 2010-01-05

⁴ Se ><http://www.heder.nu/index.php?cd=pages/99.Sidor/20.Heder.htm>, senast besökt 2010-01-05

gruppen eller samhället. Som en del av gruppen påverkar individens handlingar den kollektiva hedern. Gruppens aggression mot den vanhedrade kan leda till hämndaktioner, hot eller våld.

2.2 Heder leder till våld

I dagens svenska samhälle förknippas hedern bland annat till våld. Ett våld som många unga i Sverige utsätts för dagligen. Hedersrelaterat våld kan innebära hot, tvång (såsom tvångsäktenskap), ökad kontroll eller frihetsberövning, misshandel, påtryckningar och social utstötning. Hedersrelaterat våld kan gå så långt som att mord begås. Detta hedersrelaterade våldet har på senare tid kommit att vara ett hett ämne både inom media och i litteraturen. Många har blivit uppmärksammade och intresserade av problematiken och även angående bekämpning mot fenomenet. Organisationer har startats där hedersrelaterat våld står som huvudämne. Mycket av den litteratur som har skrivits har fokuserats på tjejer och kvinnor då de anser dessa vara de mest utsatta för våldet.

I Sverige finns det än idag ingen bruklig definition av begreppet hedersrelaterat våld. Länsstyrelsen i Stockholms län har producerat en broschyr där utgångspunkter för hedersrelaterat våld har framställts. Några av dessa utgångspunkter är att hederstänkande är avgörande i våldsaktionen och ett rykte kan räcka som bevis nog för att utsättas för bestraffning.⁵ Våldet används som en berättigad handling av både familjen och släkten för att kunna bevara hedern och skydda släktens ställning utåt. Det våld som är hedersrelaterat måste vara planerad och accepterad kollektivt. I vissa fall är våldet även utfört i grupp.

Förövaren/förövarnas aktion är inget som fördöms av resterande familje- och släktmedlemmar utan detta snarare stöds och ses som ett hjältedåd. Det hedersrelaterade våldet utförs inte endast på kvinnor utan även på män som strider mot familjens och släktens önskan om relationer med det motsatta könet. Att skaffa en flick- eller pojkvän kan vara oacceptabelt av många familjer då sex ses som endast tillåtet inom äktenskap. Homo- bi- och transexuella har det obehagligt i familjelivet då de inte accepteras på grund av deras sexuella ställning.

Våldet kan visa sig vara både fysiskt, psykiskt och socialt. Det psykiska våldet kan utmärka sig genom hot, förolämpningar, kränkningar, och trakasserier. Det kan även ske genom att privatlivet begränsas och att både skam och skuld läggs på offret. Det sociala våld som människor utsätts för kan vara den som påverkar offret som mest. Ett tydligt uttryck för socialt våld är tvångsäktenskap. Personen tvingas till att inleda ett förhållande med en annan människa som föräldrarna och släktingarna anser ska vara ”den rätta”. En semester ner till hemlandet kan sluta i giftemål. I och med tvångsäktenskapet kommer offret tvingas till ofrivilliga sexuella relationer som kan ses som sexuella övergrepp.⁶

Många av de hedersdrabbade förhindras att ha en egen privat ekonomi då det är ett vanligt fenomen att familjen ska ha kontroll över sina barns ekonomiska tillgångar.

---

⁵ Kvinnojouren i Borlänge, Tjejjouren Ophelia. *Livsutrymme – för vem? Dokumentation av en seminarieserie*, 2005. s.49

⁶ Ibid. s.49

Sexualundervisningen i skolan ses vanligen som en tabu för föräldrarna som förbjuder barnen att delta i skolans utbildning. Gymnastik är även ett skolämne som många, särskilt flickor förbjuds att delta i. Den sociala kontrollen kan även gå ut över fritidsaktiviteter. Flickor är även mycket strikt kontrollerade över klädseln och beteendet.⁷

Många människor anser att hedern är viktigare än livet, därför väljer man att kontrollera familje- och släktmedlemmar detaljerat. Både kvinnor och män, gamla som unga utsätts för hedersrelaterat våld, men de mest utsatta är tjejer och kvinnor. Hedersvåldet förstärks genom det patriarkala tänkandet om kvinnan och hennes sexualitet. Kvinnans underordning ökar hennes utsatthet inom hederssystemet. Mannen såsom varande ansvarig för familjens heder blir den som övervakar kvinnan och hennes gärningar och prestationer. Tjejer och kvinnor som lever i en hederskultur bli oftast frihetsberövad av sin egen familj. En del förbjuds att gå ut i allmänheten och visa sig offentligt. Många förbjuds även att ens titta på andra män och gå emot familjens eller släktens manliga önskan. Den person som bryter mot hederskontexten kan få utstå våld som familjen väljer att genomföra för att återupprätta hedern i släktet.

Hedersmord har kommit som ett nytt begrepp i Sverige och har varit ett stort debattämne i media. Mordet är det sista stadiet i det hedersrelaterade våldet. Skapandet av begreppet hedersmord påbörjades efter morderna på Sara, Pela och Fadime. Dessa tre kvinnor anses ha blivit mördade på grund av hedern. Förövarna till morderna anser att brottet inte skedde i hederns namn, men allt tyder på att så var fallet. Hedersmord är ett sätt som anses kunna återupprätta hedern, men det finns även andra metoder som till exempel sexuella övergrepp, trakasserier, frihetsberövande, misshandel, syraattacker, tvångsäktenskap och våldtäkt.⁸

Ett exempel på hur våldet kan ta sig ett mer extremt uttryck är det relativt nya fenomenet ”balkongflickor”. Det har inträffat ett antal fall i Sverige de senaste åren. Enligt polisens undersökningar har 20 fall av balkongfall skett under 2000-talet.⁹ Dessa flickor har av oförklarlig anledning fallit från sina familjers balkonger. Några har mist sina liv, medan andra skadats allvarligt, och polisen hade misstankar om hedersrelaterat våld som orsak. Många utredningar har gjorts och familjemedlemmar har anklagats för mordförsök, men bevisen var otillräckliga och åtalen släpptes. Några av de flickor som överlevt fallen har vägrat att vittna eller försvarat familjerna. En möjlig förklaring till flickornas tystnad kan vara både skam och rädsla.¹⁰

---

⁷ Ibid.

⁸ Se ><http://www.amnesty.se>, senast besökt 2010-01-05

⁹ Gungör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Varför mördar man sin dotter?*, s.65

¹⁰ Gungör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Varför mördar man sin dotter?*, s.66

2.3 Pojkar/män vs. Tjejer/kvinnor

Heder har sedan länge haft en dimension där kön varit en viktig beståndsdel. Det finns uttryck som ”en man av heder” och ”en ärbär kvinna”.¹¹ Dessa uttryck bevisar faktumet. Både flickor, pojkar samt kvinnor och män utsätts för hedersrelaterat våld och hedersförtryck, men på olika sätt. Kvinnorna förlorar makten över deras kroppar, sexualiteten kontrolleras strikt och friheten att röra sig blir alltmer begränsad. Pojkar och män blir som mest styrda giftermål och homosexuellt beteende. Homosexuella män och kvinnor blir oftast, om inte alltid, utsatta för hedersvåld och förtryck. Detta anses vara ”fel” för familjerna och många väljer att tåga och leva i ett heterosexuellt liv bara för att slippa genomgå våldet.

Många pojkar och män hamnar i en situation där familjen och släkten tvingar de på en uppgift om övervakning på familje- och släktmedlemmar för att se till att hedersnormerna efterföljs med noggrannhet.¹² Väljer de att inte genomföra denna uppgift kan förtrycket bli enormt. Sharaf hjältar är ett projekt som arbetar med unga pojkar och äldre män som ursprungligen kommer från ett samhälle präglat av hedersrelaterat våld. Dessa pojkar och män får hålla dialoger och utbildningar ges för att ändra killarnas uppfattningar och attityder angående heder.¹³

Pojkar och mäns beteende kopplas inte på samma sätt till heder medan tjejers och kvinnors heder automatiskt blir släktens och familjens heder. Eftersom sexualiteten är viktig inom hederskulturer blir tjejer och kvinnor och deras sexualitet mer utsatt. Pojkarnas och männens sexuella liv kontrolleras oftast inte medan oskulden kopplas till kvinnan och det är något som sätts i fokus inom hedersrelaterat våld. För många familjer är mödomshinnan en viktig del i tjejens och kvinnans liv. Oskulden och mödomshinnan skall bevaras ända tills bröllopsnatten.

Många tjejer och kvinnor blir oftast anklagade för att ha varit för öppna med sina kroppar. Detta kan bero på för utmanande klädsel eller att hon bara har tittat på en man. Inte mycket krävs för att hon ska stämplas som en hora och ryktet sätts igång. Flickor och kvinnor kan lättare bli stämplade som en billig dotter än pojkar och män, och konsekvenserna till detta kan vara långtgående, även fast ryktet inte skulle vara sanningsenligt. Ett rykte kan alltså betyda slutet för tjejen eller kvinnan.

2.4 Hederskultur

Tjejer och kvinnor har och är som sagt de som är de mest utsatta för hedersrelaterat våld. Många av dessa fråntas friheten och en full kontroll och övervakning av familjemedlemmar sätts in. Familjen bestämmer allt från klädval till pojkväs-/mansval. Många flickor får inte uppleva det klassiska tonårslivet, utan tvingas istället spendera sin tid inlåst i hemmet. Självmord är ett alternativt val för vissa medan en flykt undan problemen ses som en lösning för andra. I vilken mån självmord är en direkt konsekvens av hot är givetvis diskuterbart. Många av självmorden kan

---

¹¹ Wikan, Unni, 2004. *En fråga om heder*, s. 57

¹² Rikspolisstyrelsens rapport: *Hedersnormer och hedersrelaterat våld 2009*. s.16

¹³ Kvinnojouren i Borlänge, Tjejjouren Ophelia, 2005. *Linsutrymme – för vem? Dokumentation av en seminariereserie*, s.45,47

förmodligen förklaras genom de utsattas dåliga mentala hälsa, i sig dock en konsekvens av hederskulturen.

Många familjer som flyttar till Sverige från sina hemländer bevarar sin hederskodex och försöker leva enligt denna. Hederstänkandet blir starkare när gruppen hamnar bland andra grupper med olika bakgrunder och normer och plötsligt går från att vara en av majoriteten till att bli en minoritetsgrupp. Det implisita ifrågasättandet av kodexet skapar en motreaktion när gruppen söker skydda sin identitet. Av rädsla för andra grupper blir det viktigt att inte uteslutas från sin egen grupp. För att kunna hålla sig kvar i gruppen är många redo att offra det mesta.

2.5 Sammanfattning

Detta kapitel har visat att hedersrelaterat våld ett samhällsproblem. Både män och kvinnor blir utsatta för hedersrelaterat våld, men flickor och kvinnor är de mest utsatta. Vanligtvis härstammar familjerna från länder och samhällen där patriarkalismen står högst och där kvinnan lever under mannen. Våldet kan utvisas i både hot, våld, misshandel, trakasserier och mord. Hederstänkandet och hedersnormerna är en så pass stor del av människans identitet och livssyn att det är en svår aspekt att radera när familjer kommer till nya samhällen. Hedersbegreppet har på senare tid kommit att sammankopplas med negativa fenomen. Hedersrelaterat våld har många olika gradnivåer. Definitionen som togs upp tidigare i arbetet är lång och väldigt omfattande. Det gäller att ingen punkt glöms bort eller väljs att tas bort då begreppet redan saknar en ordentlig definition. Den definition som skapats anses vara den mest allmänna förklaringen för hedersrelaterat våld och kommer även vara den som arbetet framöver kommer att grundas på.

3 Förklaringsmodeller

Vad som gör att just flickorna och kvinnorna är den mest utsatta gruppen inom hedersrelaterat våld kan ha många olika bevekelsegrunder. Utlösningen av det hedersrelaterade våldet kan starta när männen exempelvis hamnar i en situation där bristen på trygghet, kontroll och inflytande är stor.¹⁴ Spår från hemlandets normer och traditioner sätter sig kvar även efter flytten till Sverige. För några kan detta vara en försvarsmekanism för att kunna återta makten medan andra är så fullt hjärntvättade att det blir komplicerat att röja undan från ens personlighet. I följande kapitel kommer olika förklaringsmodeller presenteras. Dessa är socioekonomiska-, religiösa-, kulturella-, och psykologiska förklaringsmodeller. De valda förklaringsmodellerna är mest vedertagna förklaringarna och väl anpassade att förklara mina underfrågor. Valet av dessa förklaringsmodeller är för att kunna ge en generell förklaring. Genom dessa förklaringar kommer vi förhoppningsvis kunna få fram en förståelse på vad orsakerna till detta beteende grundas på.

3.1 Socioekonomiska förklaringsmodeller

Socioekonomiska faktorer möjliggör skapandet av en miljö där något annat i sin tur orsakar det hedersrelaterade våldet. Det finns många orsaksfaktorer som spelar in i tänkandet och även agerandet. Att komma till ett nytt land, nya normer, traditioner och kultur är skrämmande för många och för att kunna hålla sig till den makt som man tidigare hade i sitt hemland blir resultatet att man söker sig tillbaka till hemlandets egna normer, traditioner och kultur. I Sverige bygger en människas kreditvärdighet på personens ekonomiska ställning, medan kreditvärdigheten i en hederskultur istället baseras på personens heder.¹⁵ De olika orsaksfaktorerna kommer redogöras nedan.

3.1.1 Ny i landet och nya roller

Mannens roll i både familjelivet och i samhällslivet ser olika ut från land till land. De flesta familjer som lever med en hederskultur kommer oftast från länder med patriarkiskt tänkande där

---

¹⁴ Gungör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Varför mördar man sin dotter?* s.225

¹⁵ Koch, Stefan, 2008. *Från tvångsäktenskap till balkongmord* s.54

mannen är familjehuvudet och även den som står som försörjaren.¹⁶ Pojkarna och männen är även de som får ta del av utbildningssystemet. Många lever med en förtryckande syn på kvinnan och hon hamnar som en konsekvens under mannen när en genusordning frambringas. Männens maktutövande är en del av hans identitet varpå han grundar sin egenvärde.

När familjerna immigrerar till Sverige tenderar männens överordning att undergrävas på grund av den svenska lagstiftningen där jämställdhet mellan könen gäller. Kvinnorna i familjen har mer att säga till om då rättigheterna förbättras. Rollfördelningen i familjerna börjar så smått att förändras och mannens maktövertag försvagas. Från att ha kunnat säga till om i princip allting har mannen nu istället gått till att bli en ”nobody” i ett nytt land med främlingar, nytt språk, ny kultur, tradition och lagar.¹⁷ Det kan ta en lång period innan mannen känner sig hemma i det nya landet, om han ens kommer att känna sig hemma och trygg och vilja anamma de svenska samhällsnormerna och bli ”svensk”. Många män är rädda för att familjen inte ska ta till sig hemlandets kultur och kan ta till med hårda regler och bestämmelser för att förhindra detta.

Tryggheten är ett viktigt begrepp i detta område. Tryggheten som mannen känt från hemlandet där den sociala kontakten och skyddsnetet var bred ligger nu lågt om inte på noll. Utan en trygghet kan en del av självförtroendet försvinna och en längtan efter livet från hemlandet kan börja infinna sig. Som en försvarsmekanism och ett försök att återuppta kontrollen och makten börjar mannen gå tillbaka till de gamla traditionerna och kvinnan blir åter den underordnade. Detta kan sluta i att kvinnan och även dottern kontrolleras och övervakas in i minsta detalj.

3.1.2 Språk, arbete, klasstillhörighet

Det nya språket kan vara påfrestande för många. Utan språket blir det komplicerat att kunna ta sig runt i samhället och skapa ett skyddsnet i det nya samhället. Situationen blir inte mycket bättre när mannen upptäcker att frun och barnen, speciellt dottern/döttrarna assimileras bättre in i samhället än vad han själv lyckats göra. Att inhämta språket snabbt kan vara positivt både inom arbetssökandet och för att kunna knyta nya sociala band.¹⁸ Frustrationen kan bli stor för mannen då kvinnorna i familjen lyckas bättre än han själv både språkmässigt och inom det sociala nätverket. Mannen som alltid har försörjt familjen genom arbete har nu svårt att få tag i ett arbete och familjen tvingas gå på socialbidrag. Det kan även sluta med att kvinnorna i familjen lyckas finna ett arbete innan mannen själv och han blir till slut den som försörjs av kvinnorna i familjen. Rollerna omfördelas helt och hållet och detta kan slå hårt på mannen psykiskt. Efter att i hela sitt liv levt med normen där mannen styr och ställer i hemmet och ekonomiskt blir det nya livet helt annorlunda. Nu lever han inte längre i ett traditionellt liv, utan känner sig snarare obekvämt och olycklig. Detta orsakar skam vilket sen kan öka konfliktytorna i familjelivet. Ett exempel på detta är Pelas far som flyttade till Sverige och blev olycklig och arg. ”Han hade alltid varit van vid att arbeta; om han hade fått jobba hade han kanske inte haft så mycket att tänka på och läget skulle

---

¹⁶ Al-nadaf, Gufran, 2004. *Debatten om hedersmord* s.40

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

följaktligen blivit bättre. Nu var han arbetslös och gick på socialbidrag.”¹⁹, påpekade familjens mor. Situationen blev inte bättre då båda föräldrarna tvingades gå till psykologen. Detta skapade en frustration och tvister angående barnuppfostran och ekonomin började bli en vardaglig företeelse.²⁰ Pellas pappa blev påverkad av situationen och valde att ta ut ilskan på sina döttrar.

Att familjen håller på att bli ”försvenskade” är för många män inte acceptabelt, för det skulle betyda att hemlandet och dess normer och traditioner är på väg att suddas undan. Nu styrdes familjen istället av de svenska normerna och det svenska samhället. Detta leder att mannen hamnar i ett hörn av skam och för att slippa släktens utstötning måste ett återupprättande genomföras. Frun kan tvingas lämna arbetet och återgå till hushållsarbetet och dottern/döttrarna utsätts för olika slags våld. Det svenska samhället och deras nya rollsättning hamnar nu i krock och intriger inom familjen utlöses.

Att komma från ett land eller samhälle där familjen eller mannen själv har ett högt namnvärde och innehar en hög status kan innebära en känsla av maktlöshet när man väl flyttar till en ny stat där man plötsligt hamnar längst ner i klassrankningen. Många invandraren har haft ett bra jobb med bra inkomst innan resan till Sverige, men som inte riktigt kommer någonstans när de väl kommer och bosätter sig i landet. Inte nog med att man saknar den kunskap som skulle kunna ta en längre upp i rangskalan, är man även bosatt i en betongort och barnen går i mindre bra skolor. Enligt den svenska normen bedöms man som medlem i underklassen och anses även som en av de misslyckade. Genom att inte acceptera denna normsyn använder man sig av en försvarsmekanism som grundar i att man med hjälp av att behålla sina egna normer och värderingar bildar en egen kultur.²¹ Dessa minoritetskulturers normer kan ibland hamna i konflikt med majoritetskulturen.

3.1.3 Avsaknad av välfärd

Hederskultursfamiljer kommer oftast från samhällen där släkten fungerar som ett ekonomiskt stöd och försäkring. Välfärdssystemet finns inte till hands om något skulle hända familjerna utan släkten blir de som får ingripa. För att kunna få detta stöd krävs att man upprätthåller förtroendet från nära släktingar och lyssnar till deras uppmaningar och beslut angående bland annat familjeplanering. Många av besluten som tas sker kollektivt. Dessa kan vara allt från barnens utbildning, arbete, partners och boende.²² Det sägs att hederskulturer aldrig skapas i ett samhälle med väl fungerande välfärdssystem.²³ Sveriges välfärdssystem borde göra männen mer självsäkra och lugna då pressen inte är lika stor när ett fungerande välfärdssystem finns att utnyttja, istället för att ständigt vara beroende av släktens ekonomi. Det hedersrelaterade våldet hindras dock inte av systemet. Många familjer har bra relationer och kontakter till släktingar i hemlandet. Rykten

---

¹⁹ Gungör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Varför mördar man sin dotter?* s.113

²⁰ Ibid.

²¹ Koch, Stefan, 2008. *Från tvångsäktenskap till balkongmord* s.57

²² Ibid. s.42

²³ Ibid.

sprids snabbt och detta kan påverka hela släktskapet i hemlandet även fast familjen är bosatt i Sverige. Ryktet om Fadime och hennes relation med den svenska pojkvännen och hennes framförande i tv spreds till släktingarna hemma i Turkiet. Släktens försörjningsförhållande kunde fara illa åt och därför var mordet en nödvändighet.²⁴

3.2 Religiösa förklaringsmodeller

Heder och hedersrelaterat våld är inte förknippat till en speciell religion eller etnicitet. Det kan förekomma inom kristendomen, islam, buddismen och buddism, och även bland icke-religiösa människor.²⁵

Många har med medias hjälp skapat fördomar angående hederskultur och våldet. En stor del av det som läses och hörs av media koncentreras på kulturella och religiösa förklaringar. Islam och muslimer blir de som oftast blir förknippade med hedersrelaterat våld och hedersmord. Många andra religioner har liknande syn på mannen och hans överordnad över kvinnan, men brotten som begåtts har visat sig vara begångna av utländska medborgare som ursprungligen kommer från muslimska länder. Detta har lett till en rapportering som kan anses ha snedvridit bilden av den muslimska komuniteten som helhet.

3.2.1 Islam – hederns religion?

Islam är en stor religion och många troende praktiserar och tolkar koranen på sina sätt. Det är dock många som tolkar könsrollerna på ett liknande sätt och lever enligt samma sedvänjor. Vad som kan sägas säkert är att majoriteten skulle inte stå för mord på ens eget barn på grund av hedern. Mannen ses för många som den överordnade. Vad är det islam gör som leder till detta negativa fenomen? Koranen kan vara en stor grund i hur folk agerar och tänker. Där kan man läsa att mannen ska ansvara för kvinnan och enligt sura 4:34 har mannen rättigheten till att ”tillrättavisa handgripligen”.²⁶

Frihetsberövning är något legalt enligt Koranen, men endast för mannen. Ur sura 4:15 kan man recitera: ”Om någon av era kvinnor begår en grovt oanständig handling, tillkalla då fyra bland dem av er som har bevittnat handlingen, och om de vittnar [att de har sett den], stäng då in henne i hennes hem till dess döden befriar henne eller Gud visar henne en väg.”²⁷ Dessa två suror

---

²⁴ Ibid.

²⁵ Wikan, Unni, 2004. *En fråga om heder*, s.80

²⁶ Güngör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Varför mördar man sin dotter?* s.42

²⁷ Ibid.

handlar om äktenskapsbrott. Men som nämndes tidigare tolkas Koranen väldigt olika och många (läs män) ser sina rättigheter som står i Koranen även under andra omständigheter än vid äktenskapsbrott.

Kvinnan står under männen i många suror i Koranen. Arvet som lämnas kvar efter en bortgången släkting delas inte lika mellan könen. En son får dubbelt av dotterns arv enligt sura 4:11.28

Oskulden är en viktig del inom hederskulturen och många hedersrelaterade våld baseras just på detta. I Koranen kan man i sura 17:32 läsa: ”Håll er borta från [alla frestelser till] otuktiga handlingar! Sådant är skamlöshet och en ond väg [till andra ondskefullheter].”²⁹ Ogifta personer får absolut inte hamna i intima situationer med varandra. Detta ses som absolut förbjudet.

Koranen säger inte endast negativa påståenden angående kvinnan utan hon har även många rättigheter gentemot mannen. Men dessa rättigheter har alltid en omvänd sura som säger emot dessa rättigheter eller som ger mannen rättigheten till att bestraffa henne. Ett stort problem som spelar en stor roll i att genusordningen har skapats är att de imamer som tolkar Koranen är män. Det är väldigt sällan som en kvinna blir imam och detta leder till att tolkningarna blir en fördel till männen.

3.3 Kulturella förklaringsmodeller

Alla religioner skapar sina traditioner och kulturer. Att hederskulturen ingår inom islam är ingen rättvis bedömning. Kultur och religion är inte samma sak, men de båda påverkar varandra väldigt mycket. Även fast många av förövarna skyller deras handlande på religionen anses det ändå av många andra att problemet inte har med religionen att göra, utan snarare traditioner.³⁰

3.3.1 Kulturvision

Ur en definition kan vi läsa: ”Kultur är vad man ser med, inte vad man ser”.³¹ Vi alla har våra livsglasögon som vi lever efter. Våra beteenden står för vår kultur. Det är svårt att göra en skillnad på tradition och kultur, men för att göra det lättare ser vi tradition som något oföränderlig medan kultur är en rörlig företeelse. Strukturer och folks tankesätt förändras ständigt. Folk lever enligt lagar, men för vissa är lagen alldeles för snäll och lätt att utnyttja.

---

²⁸ Ibid. s. 43

²⁹ Ibid.

³⁰ Wikan, Unni, 2004. *En fråga om beder* s.80

³¹ Ibid. s.92

Många hederskultursfamiljer härstammar från länder där demokratin inte existerar och de mänskliga rättigheterna inte efterföljs. De härstammar från ett samhälle där mord i hederns namn är mer acceptabelt än i Sverige. Det blir då en vana att tänka i sina hemländers kulturbanor och glömma bort eller helt och hållet ignorera de svenska lagskrifterna.

Som sades tidigare är kultur något föränderligt. Alla har vi våra olika visioner om vilken kultur vi lever i. För många är det nästan en självklarhet att man tänker i samma banor bara för att man ingår i samma kultur. En intervju som gjordes på Pelas pappa, Agid, om hans dotter Berin bekräftade han de kulturvärderingar han lever efter:

Frågeställning: ”Om någon berättar för dig att Berin har gjort något dåligt, exempelvis att hon har gift sig med fel man eller lever på fel sätt, hur skulle det kännas för dig?”

Agid: ”Om du har samma kultur, vad skulle du själv göra? Om Berin eller till och med tjugohundra Berin gör något – de är mitt hjärta, men jag ska ’borta’ dem. Min kultur är inte som Sveriges kultur, förstår? Jag är en man. Annars imorgon när jag går på gatan tittar alla och säger ’du är dålig man’. Om jag är en man måste jag döda själv.”³²

Agid gjorde vad hans kulturvärderingar krävde av honom som man, alltså att döda sitt eget älskade barn. Efter att ha ”undanröjt” sin dotter kan han gå med huvudet högt ute på gatan bland folk då han har bevisat sig vara en av dem igen genom att ha upprätthållit sin heder.

3.4 Psykologiska förklaringsmodeller

Mycket av det hedersrelaterade våldet sitter i den psykologiska sfären. Många har haft en svår uppväxt med liknande fenomen, där man själv kan ha varit offret eller själv blivit upplärd hur man sköter de olika hederssituationerna. Att under hela sitt liv levt i en miljö med mycket kränkningar, misshandel, hot och våld blir konsekvenserna att det tenderar att sitta kvar långt in i livet. Att växa upp i en miljö där våld ses som en naturlig åtgärd kan ha sina negativa påföljder. Ett nytt land med ny miljö och normer stoppar inte våldshandlingarna och hederstankarna. Det krävs en hel del arbete för att kunna suddas bort fördomarna och lärdomarna från barndomen för att undvika att flera tjejer och kvinnor utsätts för hedersrelaterat våld.

3.4.1 Barndomen

Den tyska filosofen Sigmund Freud påpekade att minnen och erfarenheter från barndomen tenderar att påverka det framtida vuxna beteendet. Detta kan stämma in i människors beteende som tvingar sin dotter/döttrar in i ett hedersrelaterat liv. Många av förövarna kan ha kommit från en familj där hedern spelat en stor roll i vardagslivet. De kan själva ha sett våld genomföras på andra människor eller själva varit offren i våldshandlingar under sin uppväxt och minnena

---

³² Güngör, Emre – Dervish, Nima, 2009. *Vadför mördar man sin dotter?* s.162

tenderar att sitta kvar långt in på livet. Ett barn som upplever mycket våld under barndomen kommer senare i livet uppfatta sig själv som angripen och hotad. En inre stress skapas i personen och för att på bästa möjliga sätt kunna försvara sig själv ses våld som en försvarsmekanism.³³ Har man även själv växt upp i ett hem där mannen dominerar sätter man sig själv i en dominanssits senare i åldern. Mycket av föräldrarnas beteenden kopieras och man själv tenderar att bete sig som dem gjorde i liknande situationer.³⁴ Psykologen och terapeuten Per Isdal menar att "kränkningar har en inneboende kapacitet att fastna i minnet och utgöra huvudintrycket i upplevelsen".³⁵ Under barndomen har många minnen raderats bort, men kränkningarna och våldet glöms aldrig. Det sitter fast som klister på minnet och alla dessa hårda minnen som upplevts kommer senare att uppenbara sig och den dåliga behandlingen man själv utsätts för förs vidare på ens egna barn. Många av våldshandlingarna sker omedvetet då det sitter i ryggmärgen.

3.4.2 Aggression och rädsla

Efter många negativa livsomvändningar i ett nytt land där helt andra lagar gäller är det lätt att en känsla av rädsla bildas. Rädsla över att man inte längre har kontrollen, makten och tryggheten som länge har funnits nära till hands. Denna rädsla kan som konsekvens bildas till aggression. Det sägs att en person kan bli farligare ju räddare han/hon är.³⁶ Tryggheten som gått förlorad måste upprättas och våld blir en lösning till problemet. Genom våldet kan man återfå kontrollen över familjen och man återgår till det vanliga livet där man är överhuvudet och vara den person som innehar makten och respekten.

---

³³ Isdal, Per, 2009. *Meningen med våld*, s.143

³⁴ s.142

³⁵ Ibid. s.138

³⁶ Ibid. s.117

4 Diskussion

Som en del utav mina avslutande reflektioner kommer jag diskutera konsekvenser av det jag har tagit upp och vad som hander när de beskrivna strukturerna möter de svenska.

Det svenska samhällets kunskaper angående hedersrelaterat våld och strukturen i en hedersdrabbad familj är inte önskligt bred. När ett hedersvåld uppstår väljer man att lösa problemet enligt de svenska metoderna. Att skicka dottern till en annan släktmedlem skulle inte leda till att hedersproblematiken löses. Det skulle snarare leda till negativa påföljder. I en hedersfamilj är man emot hela släkten om man valt att gå emot sin egen familj.

Lika mycket som de immigrerade måste anpassa sig till den svenska samhällsstrukturen måste även det svenska samhället få en ökad kunskap och förståelse för olikheterna mellan samhällen. Genom en bättre förståelse kan vi undvika en negativ kulturkrock. Att ge utbildningar till de nyanlända till Sverige hade kunnat förbättra statistiken för de våldsdrabbade. Information om mänskliga rättigheter och en förståelse i etik och moral hade varit en bra möjlighet att förändra dessa människors livstänkande.

Heder har även i svensk tradition ansetts vara en viktig beståndsdel i familjelivet. Tidigare har även mannen i familjen fått bestämma dotterns val av äktenskap. Men det svenska samhället har rivit ner denna mur av könsmakt och öppnat ett bredare perspektiv angående livsstil. De hedersdrabbade samhällena har inte kommit lika långt i utvecklingen och tänkandet jämfört med det svenska då deras patriarkala tänkande fortfarande står i vägen, men det betyder inte att det svenska samhället är en perfekt förebild. Det finns destruktiva aspekter även inom den svenska kulturen som till exempel alkoholismen, men eftersom detta inte ses som lika främmande inom systemet behandlas det inte som ett samhällsproblem i lika stor utsträckning. Hedersrelaterat våld är ett samhällsproblem och med en fortgående invandring av människor från hedersdrabbade samhällen kommer nya flickor och kvinnor att utsättas för det hårda våldet. Med ett tidigt initiativ från det svenska samhället kan man motarbeta hedersvåldets uppkomst. Det är inte lätt att komma till ett nytt land där allting skiljer sig från vad man vanligtvis är van vid, men de behöver få veta att de erbjuds en bättre levnadsstandard med bättre villkor både socialt och ekonomiskt. Att inte vilja tillägna sig möjligheten och erbjuda sin familj en bättre livsmiljö är otacksamt. Självskheten går före ett friare och ett mer ansenligt liv. Att envisas med att fortfarande leva i en hederskultur i västerlandet är sorgligt, man blir en förlorare.

I debatter angående hedersrelaterat våld har många diskussioner riktats mot islam och muslimer. Många inser inte att alla religioner är kvinnoförtryckande. Att Sverige har skapat en fördom mot islam gällande hedersvåld är inte konstigt då de drabbade ursprungligen härstammar från dessa områden. Det är dock inte rättvist att dra alla över en och samma kam. Lika mycket som det finns olika religioner och traditioner i Sverige finns det även det i andra länder runt om i världen. Islam har möjligen haft en roll i folks livssyn angående hedern, men detta bevisar inte att varken

religionen eller Koranen stödjer hederstänkandet och beteendet. Alla är vi olika, lever enligt olika trosuppfattningar och skapar våra egna sanningar. Män som kommer från patriarkala samhällen med en stark mansdominans innehar automatiskt en roll med makt, vare sig de väljer det själva eller inte. En man är den överordnade medan kvinnan blir den underrepresenterade och vara under mannens och familjens dominans. Tankesättet finns i många samhällen världen över och inga stora tecken visar på en förändring i dessa områden. Att hedersrelaterat våld har kopplats till islam och till länder i bland annat mellanöstern har vi media att skylla på. Visst sker det mycket hedersvåld i dessa områden, men vi får inte glömma att heder är ett gammalt begrepp som finns i många samhällen världen över. Alla de som begår hedersrelaterat våld i Sverige kommer från områden dominerade av islam, men stora muslimska grupper begår inte hedersrelaterat våld. Islam är därmed inte en tillräcklig orsaksförklaring till hedersrelaterat våld.

Patriarkalismen och maktbegär har varit en stor orsak till uppkomsten av det hedersrelaterade våldet, men vi får inte glömma att även kvinnor kan vara förövarna. Mödrarna som under en lång period alltid underordnats av mannen fortsätter att vara honom till lags. Det är inte lätt att kunna ge ens egen dotter vingar när man själv inte haft möjligheten till att flyga sin egen väg. Kvinnorna hamnar in en psykologisk fas där man tvingar sina barn ta samma väg som en själv då denna anses vara den mest hedervärda. Den svenska jämställdheten och de mänskliga rättigheterna ses som något främmande och samtidigt skrämmande för kvinnorna som aldrig tidigare kunnat få åtnjuta dessa rättigheter. Många av dessa kvinnor har även de fått tvingas klä sig anständigt, stanna hemma och genomföra hushållsarbeten. För de finns inga andra alternativ till hur en kvinna ska leva sina liv och det ses som en självklar uppfostran vidare till barnen. När familjen reser till Sverige efterlevs denna bild angående barnuppfostran ytterligare och innebär problem för barnen som påverkas av det svenska samhället, som innehar en helt annorlunda syn på barnuppfostran. De flickor och kvinnor som senare inser deras rättigheter och som väljer att åtnjuta dessa kan få ett svårt val framför sig då valet mellan antingen familjen eller friheten står på spel. Att lämna familjen och leva sitt eget liv är för många av dessa familjer inget val som går att ta. Familjebandet är viktigt och alla problem som sker skall genomlidas, men har man valt att lämna familjen och istället skapa sitt eget liv är man inte längre medlem i släktskapet. Att bli utfrysad från alla nära och kära är en fränstötande känsla och konsekvenserna blir att många flickorna och kvinnorna väljer att leva det obehagliga livet som familjen tvingar på.

Orsaksförklaringarna till uppkomsten av hedersrelaterat våld är de många. Att hitta en gemensam förklaring till allas beteende är svårt då alla kommer från olika delar av världen och innehar olika bakgrunder. Förklaringsmodellerna som tagits upp har skapat en bild på förövarnas tankegångar och deras förklaringar till varför de beter sig som de gör och varför kvinnorna är de mest utsatta. Mycket av förklaringarna hänger samman och bildar kausala samband. Den kulturella faktorn har visat sig spela en stor roll i hedersmordet på Pela och säkerligen på många andra hedersrelaterade våld som försigår i de svenska hemmen. Har man levt enligt en sedvänja under stora delar av sitt liv är det inte lätt att koppla ifrån denna. Det är en process som kan ta lång tid att ändra på.

Utifrån ett människorättsligt perspektiv uppfattar jag hedersvåldet som en klar kränkning mot den mänskliga värdigheten. Att använda sig utav våld som en lösning i frågan om hedern kan ses som en feg manöver. Beteendet tyder på svag självkänsla och rädsla. Att dessutom skylla våldet på islam och kulturer ger en rätt till att fördöma dessa människor som obildade. Kulturer kan man välja att bortse och man kan skapa sina egna kulturer. Att följa med i andras fotspår och inte hitta sin egen väg är sorgligt. Rädslan att sticka ut är alldeles för stor och kvinnorna som anses vara problemen förblir offrena. Det är förövarna som egentligen är problemet. Hade de kunnat öppna ögonen och inse hur stor världen egentligen är och släppa dessa gamla normer som förtrycker kvinnor hade flera familjer levt lyckliga liv.

Personligen anses de psykologiska förklaringsmodellerna vara de mest förklarliga till hedersvåldets uppkomst. Att komma till ett samhälle med främmande strukturer är skrämmande för många och hjärnan svarar med en försvarsmekanism. Denna försvarsmekanism kan se olika ut för de hederstänkande männen och kvinnorna, men hedern är lika viktig för de alla och den skall upprätthållas till vilket pris som helst. Den psykologiska förklaringsmodellen är även den som är svårast att "bota". Att ändra en persons livssyn är ingen lätt uppgift, det krävs en helomvändning i tankesystemet, men resultatet kan visa sig vara livsavgörande. Årligen dör flera tusen kvinnor världen över i hederns namn. Dessa kvinnor har inte förtjänat att förlora sina liv och dagligen ger familjer sig på sina döttrar för att själva kunna leva ett hederligt liv, hur hederligt är det att döda sin egen dotter egentligen?

Hedersrelaterat våld har för mig länge haft en fysisk betydelse. Hedersmord har varit en stark association, men jag har nu förstått att graden av våldet är bred. Först efter att ha påbörjat arbetet har jag börjat inse att jag själv lever i ett liv där hedersvåldet existerar. Många gånger har jag hört från mina föräldrar hur viktigt det är att religionen och kulturen skall bevaras vidare i livet genom barnen och att respekten för föräldrarna alltid skall visas. Dessutom ska jag alltid visa med ett gott exempel så att mina föräldrar skall kunna behålla det goda ryktet inför andra släktingar och vänner från hemlandet. Mina föräldrar var med om ett organiserat äktenskap, men de skulle inte utsätta mig för något liknande men däremot anser de ha mycket inflytande i mitt val av äktenskap. Det fysiska våldet har aldrig skett, men många gånger det psykiska, som ligger kvar långt inne i ens kropp och sinne. Varje dag påminns man om att man ska vara en ansenlig kvinna. Man vill inte svika sina egna föräldrar och man vill dessutom inte vara den misslyckade i familjen. Kampen för att inte skämma ut familjen bekämpas dagligen och man ser alltid till att vara på rätt plats vid rätt tillfälle. Det låter kanske hårt, men just det här våldet är ett av de mildare, men det är fortfarande våld. Det sker dock en väsentlig betydelseförskjutning där betydelsen av ordet går från en fysisk aktivitet till ett olegitimt kontrollförsök. Jag vet att många föräldrar vill deras barns bästa, inklusive mina egna, men deras livssyn och normer går inte parallellt ihop med en del av den svenska livssynen. Mycket av det svenska samhället har anammats, men än idag lever de gamla tankarna.

5 Sammanfattning och slutsats

När man hör ordet heder tänker många direkt på hedersmord. Hör man begreppet hedersmord tänker många på Fadime. Dessa associationer är vanliga. På senare tid har hedersbegreppet kommit att flitigt användas i debatter i media. Politiker har varit inblandade och organisationer har tagit initiativ till arbeten där hedersrelaterat våld skall bekämpas. Dagligen utsätts flera tusen svenska medborgare av hedersrelaterat våld. Både män och kvinnor, unga som gamla, men flickor och kvinnor visas vara de största offren. Det finns många lämpliga förklaringar till varför situationen ser ut som den gör. De olika förklaringsmodellerna som skulle kunna förklara fenomenet är de socioekonomiska, religiösa, kulturtraditionella och de psykologiska. Det är viktigt att ha en bred syn på hedersvåldsprblematiken. Denna uppsats har visat att hedersvåld måste förklaras från många olika aspekter. De olika perspektiven ger tillsammans en helhetsbild på problematiken.

De socioekonomiska förklaringarna kan förklara familjens första reaktioner på den svenska samhällsstrukturen och dess inflytande. Mycket är nytt för familjen som vanligtvis inte lever i ett samhälle som har stort inflytande i familjelivet och deras ekonomiska tillstånd. De har möjligtvis lämnat det patriarkala samhället bakom sig, men det betyder inte att det patriarkala tänkandet också är bortaglömt. Föräldrarna som alltid ansvarat för ekonomin och även varit familjens inkomstkälla står nu på ruta ett där mannen i familjen inte längre känner sig lika trygg och säker. Makten över familjen som han tidigare hade är nu borta och rollerna blir plötsligt ombytta. Han står nu arbetslös och socialbidragen flyter in utan att han behöver lyfta ett finger. Detta är inget han känner sig stolt över då han inte har bidragit med ekonomin fysiskt. Att kunna finna ett arbete i ett nytt land där man pratar ett främmande språk är inte det lättaste för en nyankommen. Kvinnorna i familjen kan komma att anpassa sig snabbare och finna ett jobb eller utbildning där det nya språket erbjuds. I och med detta blir det kvinnorna i familjen som får övertaget. Att först känna att man inte längre har makten över familjen och inte kunna försörja frun och barnen är redan en frustrerande känsla för en man, men att senare också bli försörd av sin fru och barn kan komma som ett slag i ansiktet. Nu visar han inte längre att det är mannen i familjen som har makten och kontrollen, utan istället är det han som är övertagen av kvinnorna. För en man som kommer från ett starkt patriarkalt samhälle kan detta vara skamligt. Vad ska de andra i släkten tro och tänka om honom? Att många känner såhär kan ha många förklaringar.

Förklaringen till att kvinnan är underordnad mannen kan komma både från religionen, kulturen och traditionen. Kommer man från ett kvinnoförtryckande område är det lätt att man själv flyter med och då har man plötsligt bildat sig en livssyn där kvinnor är underlägsna männen. Traditioner skapas av religioner och dessa sedvänjor väljer många att leva efter oavsett var man senare bosätter sig. Många väljer att inte respektera de nya samhällsstrukturer som Sverige styrs av utan väljer istället att fortsätta leva ett kvinnoförtryckande liv även här i Sverige. Att komma från ett samhälle där mannen innehar mycket makt till att flytta till ett annat samhälle där mannen och kvinnan ska vara jämställda blir svårt för många. Makten förvandlas till maktlöshet och kontrollen är försvunnen. Att inte ha makt och kontroll kan betyda att man även inte känner sig

lika trygg längre. När tryggheten är förlorad kommer rädslan och denna rädsla blir till aggression. För att kunna få tillbaka denna makt, kontroll och trygghet blir våld ett alternativ och speciellt våld mot de svaga, dvs kvinnorna.

Mycket av beteendet kan ges med psykologiska förklaringar. Under barndomen händer mycket som senare tenderar att följa med i en persons liv. Allt våld som har genomförts i hemmet sätter sig i minnet och ens framtida jag kan komma att ta till sig samma beteende. Har man även själv blivit utsatt för våld är det risk för att man senare i livet ger igen det till en annan som är mindre och svagare än en själv och vanligtvis blir det kvinnan i familjen som blir offret.

Kvinnor har länge varit utsatta för förtryck både från män och andra kvinnor. I Sverige är hedersvåld ett nytt fenomen, men möjligheten för ett motarbete finns där. Viljan måste bara komma till hands och samhället måste inse att det är ett stort samhällsproblem. Ens hem ska ses som en trygghet, familjen som sina kära ägodelar och dagarna fyllda med glädje. Det är inte rätt att flickor och kvinnor dagligen går till sömns gråtandes på grund av rädsla för sin egen familj och för sina egna liv.

Mina egna erfarenheter har bevisat att många av de olika förklaringsmodellerna spelar in i mina föräldrars erfarenheter och livssyn. Slutligen vill jag säga att hedern inte finns mellan kvinnans ben utan i förlorarnas tankegångar.

6 Referenser

Litteratur

- Englund, Cecilia - Larsson, Stieg, m.fl., *Debatten om hedersmord – Feminism eller rasism*, Hallviqs Reklam AB, Stockholm 2004.
- Güngör, Emre – Dervish, Nima, *Varför mördar man sin dotter?*, WS Bookwell, Finland 2009.
- Isdal, Per, *Meningen med våld*, Elanders Sverige AB, Mölnlycke 2009.
- Koch, Stefan, *Från tvångsäktenskap till balkongmord*, Modintryckoffset, Stockholm 2008.
- Tjejjouren Ophelia – Kvinnojouren i Borlänge, *Livsutrymme – för vem? Dokumentation av en seminariereserie 2005*, Kristianstad Boktryckeri AB 2006.
- Wikan, Unni, *En fråga om heder*, ScandBook AB, Smedjebacken 2004.

Elektroniska källor

Amnesty Internationals hemsida:

<http://www2.amnesty.se/krq.nsf/Webbdokument/403DCE9E4381FEDDC1256C94003F3849>,
senast besökt 2010-01-05

RFSLs egna hemsida om heder. <http://www.heder.nu>, sökord heder.

<http://www.heder.nu/index.php?cd=pages/99.Sidor/20.Heder.htm>. Senast besökt 2010-01-06

Expressen, Män nonchaleras i hedersdebatten. 19 juli 2008

<http://www.expressen.se/debatt/1.1236422/man-nonchaleras-i-hedersdebatten>. Senast besökt 2010-01-06

Övrigt referensmaterial

Rikspolisstyrelsens rapport: *Hedersnormer och hedersrelaterat våld 2009*. (2009) s.16

Socialstyrelsens rapport: *Frihet och ansvar. En undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själva bestämma över sina liv*. (2007) s.9-11